

VÝDAVKY NA OBRANU V OBDOBIACH RECESIE (2008 a 2020)

Následkom hospodárskej krízy z roku 2008 kleslo HDP EÚ o 4,1 %. Predpovedaný pokles HDP EÚ v dôsledku krízy Covid-19 je podľa odhadov IMF na rok 2020 7,1 %. Podľa skúseností z obdobia po roku 2008 je znižovanie výdavkov na obranu často prvým krokom, ktorý štáty využívajú na vykompenzovanie hospodárskeho deficitu.

Ekonomická kríza nasledujúca v dôsledku opatrení prijatých v reakcii na pandémiu Covid-19 sa od finančnej krízy 2008 odlišuje v dvoch bodoch:

Ad1) Príčina. Zatiaľ čo v roku 2008 boli príčinou krízy výlučne ekonomické faktory, súčasná kríza je podmienená zdravotnými dôvodmi. Pri bežných hospodárskych krízach sa politici a ekonómovia snažia naštartovať ekonomiku čo najrýchlejším stimulovaním dopytu. Súčasná kríza je však do veľkej miery paradoxne dôsledkom opatrení potláčajúcich dopyt, obchod, či hospodárstvo ako také, s cieľom zabrániť šíreniu vírusu.

Ad2) Dĺžka a rozsah. Vzhľadom na príčinu vzniku budú pravdepodobne opatrenia utlmujúce ekonomiku pretrvávať až pokiaľ nákaza neustúpi, teda kým nebude vyvinutá vakcína proti vírusu alebo liek na ochorenie ním spôsobené. To vnáša do situácie vysokú mieru nepredvídateľnosti z hľadiska dĺžky trvania aj rozsahu prijatých opatrení.

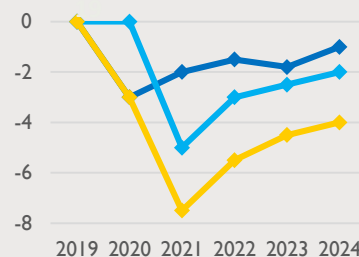
IMF pracuje so štyrmi scenármi vývoja ekonomickej situácie vo svete v závislosti od dĺžky trvania globálnej pandémie Covid-19. Podľa základného scenára bude pandémia postupne odznievať v druhej polovici roku 2020 a následne dôjde k uvoľňovaniu reštrikčných opatrení. To by znamenalo zotavenie ekonomiky už v roku 2021. Prvý z alternatívnych scenárov podľa IMF predpokladá dlhšie trvanie pandémie, než len do druhej polovice roku 2020. Ekonomické opatrenia by podľa neho zostali v platnosti o 50 % dlhšie v porovnaní so základným scenárom.

Druhý alternatívny scenár ráta s objavením nových ohnísk nákazy v roku 2021. Tretí scenár kombinuje obe predchádzajúce alternatívy. Všetky tri scenáre prognózujú aj vývoj globálneho HDP. V prvom prípade by pokleslo oproti základnému scenáru o 3 %. Tretí scenár,

v ktorom sa kombinujú najhoršie z uvažovaných alternatív (dlhšie trvanie pandémie v roku 2020 a prepuknutie ochorenia nanovo v roku 2021), predpokladá až 8 % - ný pokles HDP v porovnaní so základným scenárom.

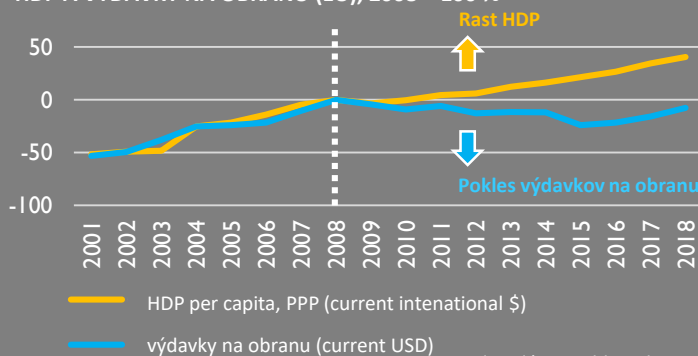
Pokles HDP/PPP p.c. členských štátov EÚ ako dôsledok hospodárskej krízy v roku 2008 mal za následok znižovanie výdavkov na obranu ČS EÚ. Zatiaľ čo prepád HDP bol krátkodobým javom, výdavky na obranu naopak klesali dlhodobejšie a na úroveň z predkrízového obdobia sa vracali pomalšie – viac ako jednu dekádu.

SCENÁRE POKLESU HDP VO SVETE PODĽA VÝVOJA COVID-19 (v %)

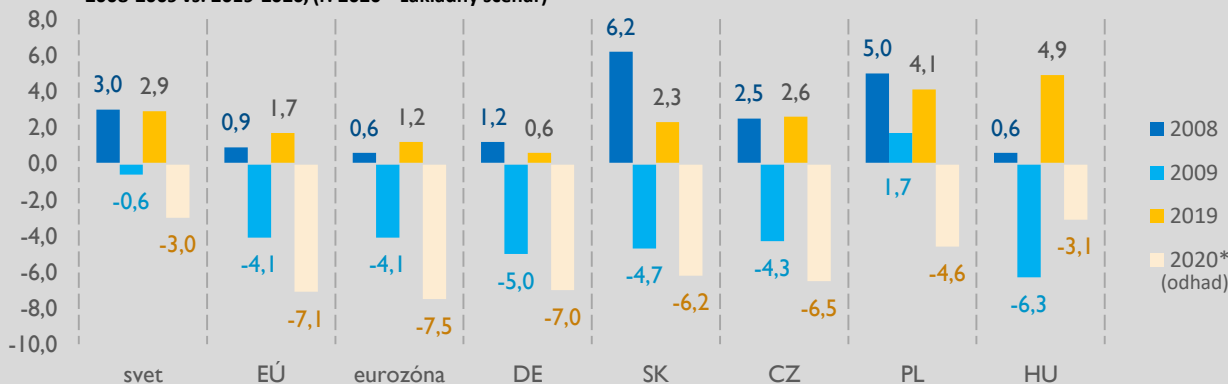
Zdroj dát: IMF WEO (Apríl 2020)

HDP A VÝDAVKY NA OBRANU (EÚ), 2008 = 100 %

Zdroj dát: World Bank 2020

REÁLNY HDP, ROČNÁ PERCENTUÁLNA ZMENA 2008-2009 vs. 2019-2020, (r. 2020 = základný scenár)

Zdroj dát: IMF WEO (Apríl 2010, Apríl 2020)

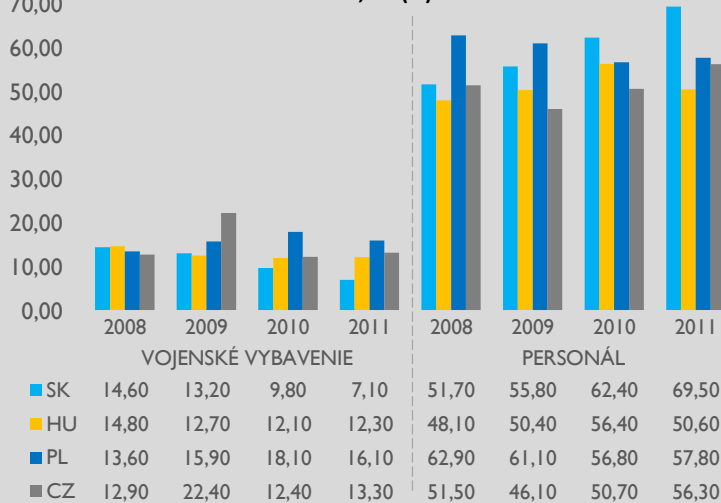
Rozpočty členských štátov EÚ na obranu klesli v roku 2012 v porovnaní s rokom 2008 v priemere o 18 %. Tento pokles však nebol priamoúmerný poklesu reálneho HDP v daných štátoch a bol do veľkej miery ovplyvnený politickými prioritami. V Bulharsku napríklad kleslo HDP o 1 %, zatiaľ čo výdavky na obranu boli nižšie o 22 %. Podobný nepomer možno pozorovať aj v Česku či na Slovensku (pokles HDP o 6 %, výdavkov na obranu o 28 %). V Nemecku, Dánsku, Francúzsku či Holandsku boli obranné škrty približne recipročné k poklesu HDP. Fínsko si naopak napriek 10 %-nej recesii obranné výdavky zachovalo na pôvodnej úrovni z roku 2008.

Z hľadiska jednotlivých oblastí sa pokles výdavkov na obranu členských štátov NATO najviac prejavil v poklese financií vyčlenených na vojenské vybavenie a modernizáciu. Tento trend však nie je univerzálny (napríklad Francúzsko výrazne navyšovalo rozpočet na vojenské vybavenie, pričom naopak klesal podiel výdavkov na vojenský personál).

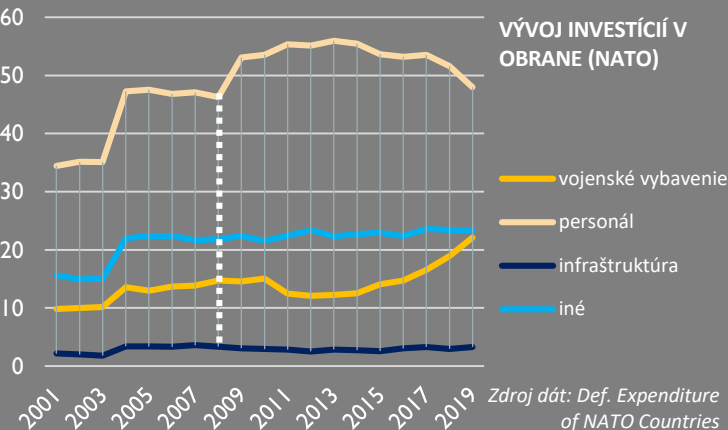
Pre rok 2020 IMF predpokladá výraznejší pokles HDP, než počas ekonomickej krízy spred desiatich rokov. V porovnaní s rokom 2008 sa však nedá predpokladať rovnaký vývoj scenára so znižovaním výdavkov na obranu. Kríza spojená s Covid-19 totiž prebieha v odlišných obranno-bezpečnostných súvislostiach. Hlavné rozdiely sú:

1. Vyšší tlak zo strany USA na dodržiavanie záväzku 2 % HDP na obranu a z toho 20 % na vojenské vybavenie.
2. Vyššie plány a ambície EÚ v oblasti obrany a bezpečnosti (debaty o strategickej autonómii, snahy o vznik EDF, podpora investícií do výskumu a vývoja v oblasti obrany, snaha o vyššiu angažovanosť mimo hraníc EÚ).

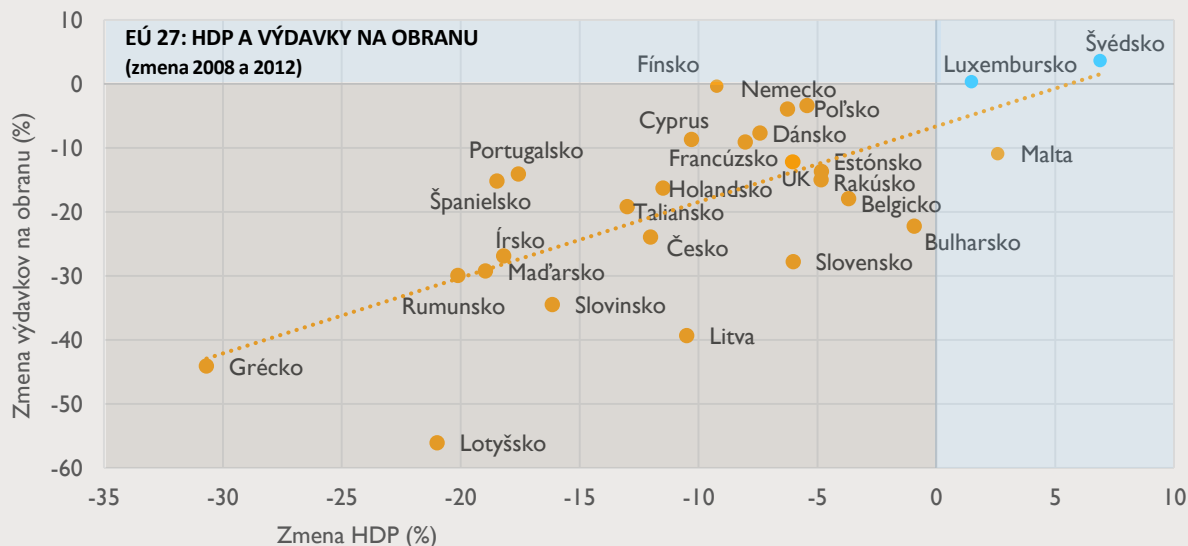
ROZDELENIE ROZPOČTU NA OBRANU PODĽA OBLASTÍ, V4 (%)

Zdroj dát: Defence Expenditure of NATO Countries

Zdroj dát: Def. Expenditure of NATO Countries

Zdroj dát: Defence Expenditure of NATO Countries, World Bank 2020